

Sisällys

Selvitys kirjastojärjestelmistä	2
Taustaa	2
Suomessa tällä hetkellä käytössä olevat järjestelmät	2
Kuvaus yleisissä kirjastoissa käytössä olevista verkkokirjastoista	3
Kuvaus korkeakoulukirjastoissa käytössä olevista järjestelmistä	4
Muita järjestelmiä	4
Vertailu kirjastojärjestelmän välillä	5

Selvitys kirjastojärjestelmistä

Taustaa

Kirjastojärjestelmä koostuu kahdesta osasta: henkilökunnan käytössä oleva tuotantojärjestelmä ja asiakkaiden käyttämä verkkokirjasto.

Tuotantojärjestelmältä vaadittavat ominaisuudet:

- asiakastietojen hallinta (luodaan uusia asiakkuuksia, lähetetään saapumis- ja myöhästymisilmoituksia, hallinnoidaan maksuja)
- hankintaohjelma
- aineiston kuvailu tietokantaan kansallisten standardien mukaan aineiston löytämisen helpottamiseksi
- tilastointi

Tuotantojärjestelmästä tulee olla yhteydet:

- automaatteihin
- maksupäätteisiin
- puhelinoperaattorin ohjelmaan (tekstiviestisaapumisilmoitusten ja –muistutusten lähettäminen)
- perintätoimistoon
- hankintapaikkoihin
- muiden kirjastojen tietokantoihin kuvailuyhteistyötä varten

Verkkokirjastossa asiakas voi:

- etsiä tietoja eri hakukriteereillä
- hallinnoida omia tietojaan (lainat, varaukset, osoitetiedot, salasanat)
- pitää yllä haluamiaan tietoja (luetut teokset, suosikkilistat)
- maksaa maksujaan verkkopankin kautta (edellyttää sopimuksen tekoa maksupalvelutarjoajan kanssa. Turussa tämä tehdään mahdollisesti yhteistyössä Drive Turku – hankkeen kanssa)

Verkkokirjastosta tulee olla yhteys tuotantojärjestelmään ajantasaisten tietojen (esim. varaukset, lainat) siirtymiseksi järjestelmien välillä). Tätä yhteyttä varten tarvitaan toimiva rajapinta tuotantojärjestelmän ja verkkokirjaston välillä

Suomessa tällä hetkellä käytössä olevat järjestelmät

Kuvaus yleisissä kirjastoissa käytössä olevista tuotantojärjestelmistä

Axiell Aurora

Tällä hetkellä yleisten kirjastojen eniten käyttämä tuotantojärjestelmä on Axiell Aurora. Axiell Aurora on monipuolinen, tämän päivän kirjastojärjestelmä, jonka kehitys tapahtuu Suomessa. Järjestelmää kehitetään aktiivisesti ja kirjastot voivat itse vaikuttaa kehittämiseen.

Pitkään Axiell Auroran ongelmana olivat puutteelliset ja toimimattomat rajapinnat kansallisen digitaalisen kirjaston hakuliittymään, Finnaan. Nyt rajapinnat toimivat. Opetus- ja kulttuuriministeriö on hankkinut yleisille kirjastoille rajapinnan, joten kirjastot eivät joudu siitä erikseen maksamaan.

ATP Origo

ATP Origo on – kuten Axiell Aurorakin – Axiell Finland Oy:n järjestelmä. Se on kuitenkin käytöstä poistuva järjestelmä, jota ei enää kehitetä. ATP Origo ei mm. täytä tämän päivän kirjastojärjestelmän standardivaatimuksia. Kirjastot ovat luopumassa tästä järjestelmästä.

PallasPro

PallasPro on – kuten Axiell Aurora ja ATP Origo – Axiell Finland Oy:n järjestelmä. Se on myös käytöstä poistuva järjestelmä, jota ei enää kehitetä. Myöskään PallasPro ei täytä tämän päivän kirjastojärjestelmän standardivaatimuksia. Kirjastot ovat luopumassa tästä järjestelmästä.

Abilita

Abilita on Abilita Oy:n kirjastojärjestelmä, joka on käytössä ruotsinkielisissä rannikkokunnissa. Abilita on pienissä kirjastoissa hyvin toimiva järjestelmä, mutta ei täytä suurten kirjastojen tarpeita. Abilitasta ei ole rajapintaa Finnaan.

Micromark

Micromark on Suomen yleisissä kirjastoissa käytössä Vaasassa, joka otti sen käyttöön syksyllä 2014. Se ei yllä Axiell Auroran tasolle eikä siitä ole toimivaa rajapintaa Finnaan.

Sierra

Sierra on käytössä Helsingin seudun Helmet-kirjastoissa (Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen). Järjestelmänä Sierra on toimiva, mutta ei kaikilta osin täytä Axiell Auroran tasoa.

Hankintahinnaltaan Sierra on jonkin verran Axiell Auroraa edullisempi, mutta käyttöoikeus- ja ylläpito-maksut, jotka ovat toistuvia maksuja, ovat Axiell Auroraa korkeammat.

Sierran hyvinä puolina korostuivat muun muassa monipuoliset mahdollisuudet budjetin rakentamiseen, kelluvien kokoelmien toimiminen, monipuoliset ja automaattisesti ajastettavat raportit ja fasetit tiedonhaussa.

Hankintavaiheessa olevien aineistojen hankala löydettävyyden on heikompi kuin Axiell Aurorassa. Myöskään aikakauslehtien käsittely ei ole toimiva Vaskin kokoisessa ympäristössä, jossa on paljon lainattavia lehtiä.

Vaski-kirjastojen Finnaan liittyen kiinnostavat avoimet rajapinnat ovat kehitteillä, mutta toistaiseksi kesken. Toimivat rajapinnat ovat Vaski-kirjastoille aivan kynnyskysymys, sillä avoin rajapinta erilliselle haku-liittymälle (Finna) täytyy olla olemassa ja toimiva.

Sierran käyttöliittymä on käännetty suomeksi.

Koha

Toisin kuin muut esitellyt tuotantjärjestelmät, Koha on avoimen lähdekoodin järjestelmä, jota kehitetään kansainvälisessä Koha-yhteisössä. Koha on tällä hetkellä käytössä Joensuun seutukirjastossa ja sitä kehitetään edelleen. Vaski-kirjastot ovat mukana Mikkelin kaupunginkirjaston hallinnoimassa projekti-hankkeessa, jossa Kohaa kehitetään kansallisena yhteistyönä kiinteässä yhteydessä kansainväliseen Koha-yhteisöön. Hankehakemuksesta saadaan päätös maaliskuun aikana. Jos rahoitus saadaan, on hankkeessa tarkoitus luoda kansallinen malli Suomen Koha-yhteisölle, ns. Suomi-Kohalle. Samalla järjestelmää kehitetään kirjastojen välisenä yhteistyönä.

Tällä hetkellä Koha ei vielä vastaa Vaski-kirjastojen tarpeita, mutta saattaa tulevaisuudessa olla varten-otettava vaihtoehto Axiell Aurora – järjestelmälle. Kohasta ei ole vielä rajapintoja Finnaan.

Kuvaus yleisissä kirjastoissa käytössä olevista verkkokirjastoista

Arena

Arena on Axiell Oy:n kansainvälinen verkkokirjasto, joka on käytössä mm. Ruotsissa, Englannissa ja Suomessa. Suomessa se on yleensä verkkokirjastovaihtoehtona Axiell Aurora – kirjastojärjestelmää käyttävillä kirjastoilla.

Vaski-kirjastoilla Arena on väliaikaisessa käytössä vuoden 2015 loppuun ja se on tarkoitus vaihtaa Finna-verkkokirjastoon heti, kun Finnasta on saatu testikäytössä asiakaspalautetta ja tarvittaessa vielä parannettua esiin tulleita toiveita tai puutteita. Samalla rakennetaan Finnan yhteyteen julkaisujärjestelmä, joka on tarpeen erityisesti yleisillä kirjastoilla.

Arena on verkkokirjasto, jota kehitetään, mutta toistaiseksi siinä on paljon toiminnallisia puutteita ja kömpelyyttä.

Web-Origo

Web-Origo on Axiell Finlandin tuote, joka toimii verkkokirjastona ATP Origo – tuotantjärjestelmälle. Se tulee lähivuosina poistumaan markkinoilta, kun kirjastot luopuvat ATP Origosta, jota ei enää kehitetä.

PallasPro Intro

PallasPro Intro on Axiell Finlandin tuote, joka toimii verkkokirjastona PallasPro – tuotantojärjestelmälle. Se tulee lähivuosina poistumaan markkinoilta, kun kirjastot luopuvat PallasProsta, jota ei enää kehitetä.

Abilita

Abilitan verkkokirjasto toimii verkkokirjastona Abilita tuotantojärjestelmälle.

CS Library

CS Library on Teknik Huset –nimisen yrityksen verkkokirjasto, joka Suomessa on käytössä esimerkiksi Kuopiossa ja Vaasassa. Kuopiossa tuotantojärjestelmäksi ollaan parhaillaan vaihtamassa Axiell Auroraa ja Vaasassa tuotantojärjestelmä on Micromark. CS Library on suljettu järjestelmä, jonka hallinnoinnista vastaa Teknik Huset, joka ei ole suomalainen toimittaja.

Sierra

Sierra-verkkokirjasto on Sierra-järjestelmän hakuliittymä, joka ei sisällä erillistä julkaisujärjestelmää. Se on käytössä Helsingin seudun Helmet-kirjastoissa, joiden tuotantojärjestelmänä on Sierra. Sierrasta ei ole toimivaa rajapintaa Finnaan.

Koha

Koha-verkkokirjasto on Koha-tuotantojärjestelmän verkkokirjasto. Se on taustajärjestelmän tavoin avoimen lähdekoodin järjestelmä. Koha-verkkokirjasto on yksi vaihtoehto verkkokirjastoksi, kun tuotantojärjestelmänä on Koha. Se ei tasoltaan kuitenkaan yllä toisen käytössä olevan, kansallisen yhteistyönä kehitettävän, avoimen lähdekoodin järjestelmän, Finnan tasolle.

Finna

Finna eli kansallisen digitaalisen kirjaston asiakasliittymä on museoiden, arkistojen ja kirjastojen yhteinen hakuliittymä. Se on jo käytössä monien museoiden, arkistojen ja joiden tieteellisten kirjastojen hakuliittymänä. Yleisistä kirjastoista Turku ja Vaski ovat olleet mukana kehittämässä yleisten kirjastojen tarpeet täyttävää Finnaa ja samalla testaamassa Finnan ja yleisten kirjastojen eniten käyttämän tuotantojärjestelmän, Axiell Auroran välisiä rajapintoja. Rajapinnat saatiin toimimaan vuoden 2014 loppupuolella.

Finna on monipuolisin hakuliittymä, joka perustuu avoimen lähdekoodin järjestelmälle. Sitä kehitetään kansallisesti. Finnasta on saatavilla kansallinen, kaikkien mukana olevien organisaatioiden yhteisnäkyminen osoitteessa www.finna.fi. Mukana olevat organisaatiot voivat luoda myös oman näkymänsä. Tällä hetkellä Vaski-kirjastoilla on asiakkaiden testattavana oma näkymänsä osoitteessa <https://vaski.finna.fi/>

Yleiset kirjastot pilottinaan Vaski-kirjastot rakentavat hakuliittymän yhteyteen yleisten kirjastojen tarvitseman julkaisujärjestelmän, joka korvaa kirjastojen perinteiset verkkosivut.

Kuvaus korkeakoulukirjastoissa käytössä olevista järjestelmistä

Voyager

Korkeakoulukirjastoissa on tällä hetkellä käytössä Ex Libris Oy:n Voyager-kirjastojärjestelmä, jota ollaan vaihtamassa uuteen. Sitä on kehitetty lähinnä tieteellisten kirjastojen näkökulmasta eikä se sellaisenaan sovellu yleisille kirjastoille.

Muita järjestelmiä

WorldShare, OCLC

WorldShare on puhtaasti pilvipalveluna tarjottava kirjastojärjestelmä. WorldSharen hallintomalli on mielenkiintoinen, kyseessä ei ole voittoa tavoitteleva yritys vaan kaikki WorldShare-kirjastot ovat OCLC:n jäseniä ja omistajia joilla on äänioikeus. Arvioitavaksi jää, miten paljon yhden kirjaston yksi ääni pääsee vaikuttamaan päätöksissä. Suomen paikallisten tarpeiden ollessa kyseessä, voisi olla haastavaa olla ensimmäinen suomalainen yleinen kirjasto jossa otetaan käyttöön WorldShare.

WorldShare-kirjastojärjestelmää ei ole vielä käännetty suomeksi eikä se ole myöskään käytössä Suomessa.

WorldSharesta puuttuu melko paljon nimenomaan yleisille kirjastoille tärkeitä ominaisuuksia eikä se siten ole varteenotettava järjestelmävaihtoehto yleisille kirjastoille ainakaan tässä vaiheessa.

Alma

Alma on pilvipalveluna tarjottava, Ex Libris Oy:n järjestelmä, mutta samalla kuitenkin integroitu kokonaisvaltainen kirjastojärjestelmä. Rajapinta erilliselle asiakasliittymälle (Vaskissa Finna) on olemassa ja se mahdollistaisi Finnan käytön.

Alman tiedonhaku ei sovellu Vaski-kirjastot -tyyppiseen kirjastojen yhteistyömalliin. Vaski-kirjastojen koelmien vaatima yhteinen varausjono ei ole käytettävissä tässä järjestelmässä. Myöskään käyttäjäryhmien (käyttäjäoikeudet) määrittelyt vaikuttivat jäykiltä verrattuna nykyiseen järjestelmään (Axiell Aurora).

Alman käyttöliittymää ei ole toistaiseksi käännetty suomeksi.

Vertailu kirjastojärjestelmän välillä

Vaski-kirjastojen nykyinen tuotantojärjestelmä on Axiell Aurora. Aurora on toiminut jo parin uusimman kehitysversion kohdalla hyvin ja sen kehitys on ollut suhteellisen nopeaa. Aurorassa on käyttöliittymät suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi, joka Vaski-kuntien kaksikielisyyden huomioiden on tärkeää. Auroran rajapinta ulkopuoliseen asiakasliittymään on toimiva ja sen johdosta Finna toimii ja on tällä hetkellä jo testattavana asiakkailta. Axiell Aurorasta on toimivat yhteydet aineistotoimittajiin, joilta saadaan myös merkittävä osa luettelointitietoja suoraan järjestelmään. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että järjestelmän sisällä saadaan tehtyä hankinnat ja ne lähtevät samalla työllä toimittajalle ja tallentuvat itse kirjastojärjestelmään. Myös luettelointitietojen päivitykset toimittajilta tulevat tietokantaan automaattisesti.

Auroran merkittävänä etuna voidaan myös pitää sitä, että sen kehitys tapahtuu Suomessa ja Axiellin tuen kanssa voi vaikeampiakin teknisiä asioita hoitaa suomen kielellä.

Verkkokirjastoista ehdottomasti monipuolisin on kansallisen digitaalisen kirjaston asiakasliittymä Finna. Se on kansallisesti kehitettävä järjestelmä, josta ei juurikaan tule kustannuksia kirjastoille.